

2017. augusztus 10. - **A vicc kategóriájába sorolja Fekete György, hogy kultúrpolitikai hatalmát Aczél Györgyéhez hasonlítják, ahogy azt is, hogy az általa vezetett Magyar Művészeti Akadémia (MMA) az Orbán-kormány kegyeltje lenne.**

A köztestület leköszönő elnöke azt állítja, nem szól bele utódjának kiválasztásába, de azt valószínűsíti, hogy egy politikailag neutrálisabb akadémikus követi a posztot. Az őt bíráló Schilling Árpádot, a Krétakör alapítóját nem tartja jelentős színházi rendezőnek – igaz, egyetlen előadását sem látta. Viszont hajlandó leülni vele beszélgetni, ha Schilling kezdeményezi.

– Nekilátott már az emlékiratainak?

– Még nem. Egyelőre nincs rá időm.

– Nocsak, szóval mégis megírja? Beugratós kérdésnek szántam, mert két éve még azt mondta a Népszabadságnak, hogy nem ír memoárt.

– Emlékszem, azt is tudom, hogy mivel indokoltam. Azzal, hogy személyekkel és eseményekkel kapcsolatban az életem bármely történésének legalább két-három olvasata van, és senkit nem akarok megbántani az egyik verzió melletti elköteleződéssel.

– Most már nem tart ettől?

– De igen, és valójában még mindig nem döntöttem el, hogy nekilátok-e.

– Ideje lesz rá ősztl.

– Lesz. Befejezem a második elnöki ciklust, és a jogszabály értelmében októberben átadom a helyem az utódomnak.

– Kinek?

– Még nem tudom. Az MMA közgyűlése választja meg az új elnököt.

– Valakit csak protezsál.

– Nem én! Tisztességtelen lenne. Még nem tudom, kiket jelöl majd a jelölőbizottság.

– De azért leteszi majd a garast valamelyik jelölt mellett.

– Biztosan nem. Ott leszek az október 10-i közgyűlésen, és részt veszek a titkos szavazáson.

Ennyi lesz a szerepem az elnökválasztásban.

– Azt hittem, hogy olyan utódot látna szívesen, aki az ön koncepciója mentén folytatná az MMA irányítását.

– A jogszabályok elég világosan kijelölik az MMA működésének kereteit és irányait, koncepcióváltásra egyetlen elnökjelölt sem készülhet.

– Nem fog hiányozni önnek a hatalom?

– Miféle hatalom?

– Kritikusai szerint kultúrpolitikusként utoljára Aczél Györgynek volt olyan hatalma, mint önnek.

– Ezt a vicc kategóriájába sorolom. Szó sincs erről, és nem is volna jó, ha bárkinek a kezében olyan hatalom összpontosulna. Az MMA irányítása nem politikai feladat.

– Nem? A politika akaratából jött létre a köztestület, Orbán Viktor jelölte ki önt első elnöknek, és a kultúrát érintő állami pénzek elosztásában is az akadémiának van döntő szava.

– A művészeti akadémia létrehozásában negyven-ötven éves késésben volt Magyarország, ezért nem tisztességes éppen azt a politikai elitet bírálni, amely felszámolt egy régi adósságot. És pontosítanék: nem Orbán Viktor választott ki engem, hanem Makovecz Imre javaslatát elfogadva közösen ajánlottak MMA-elnöknek, és a közgyűlés választott meg. Az akadémia pedig nem a jelenlegi kormány kegyeltje, hanem a magyar állam mindenkorai stratégiai partnere. A köztestületek minden más esetben is olyan feladatokat látnak el, amelyeknek a kormányzati

struktúrában nincs helyük.

– Aki közpénzt oszthat, annak hatalom van a kezében.

– De mi ebben a természetellenes? A tisztességemet teszem rá, hogy mi nem visszaélünk, hanem élünk a hatalom adta lehetőséggel. Jelen vagyunk a kultúra minden területén.

– Döntő szavuk van a kultúra minden területén. Ezt nevezem én hatalomnak.

– Erre azt mondom: szó sincs öncélú hatalomgyakorlásról. az MMA filozófiájának az az alapja, hogy ki kell alakítani egy olyan művészeti közéletet, amelyben megszűnik a művészeknek és a műfajoknak az egymás elleni harca, amelyben kizárólag a művek vetélkednek egymással.

– Szép. Meg fogjuk ezt élni?

– Nemcsak én nem, de talán még az utódaink sem. De ettől még ezért dolgozom nap mint nap MMA-elnökként.

– Nem vonom kétségbe, de azt talán ön sem vitatja, hogy az MMA létrejötte nem csillapította a művészek és műfajok versenyét, inkább kiélezte a konfliktusokat.

– Mert folyamatosan kiélezik a konfliktusokat azok, akiknek ez az érdekük és akiket ezért fizetnek.

– Kikről beszél?

– A kulturális közsörűsökről. Akik a kultúrharccal státusokat, pozíciókat próbálnak meg fenntartani.

– Kik? Hol?

– Kulturális intézmények, színházak, folyóiratok ellenzéki vezetői, a konzervatív kormánnyal ellenséges művészek.

– Nincsenek sokan.

– Pontosan ezért élezi ez a kisebbség az ellentéteket, mert így lehet fenntartani azt a látszatot, mintha létezne kulturális egyensúly.

– Ami tehát illúzió, valójában nem létezik.

– A lényeg az, hogy sokan – ideológiai okokra hivatkozva – bojkottálják az MMA rendezvényeit, mások meg nagy hanggal próbálják elfedni a művészi teljesítmény hiányát. Egy félművelt, tájékozatlan színházi rendező nemrég például elképesztő mocskolódásokat vágott a fejemhez, miközben a szavaiból az derült ki, hogy semmit nem tud az akadémia működéséről.

– Nyilván Schilling Árpádra, a Krétakör alapítójára gondol, aki a 168 Órában és más fórumokon is keményen bírálta az MMA-t és önt.

– Bírált? Schilling leantiszemitázott. Kikérem magamnak. Attól még, hogy láthatóan aktív közéleti szereplővé kíván válni, és keresi a különböző támadási felületeket, nem rúghat bele indokolatlanul másokba. Nyilván azért folyik bele a politikába, mert nem jelentős színházi rendező.

– Schilling? Akit világszerte rendszeresen hívnak rendezni?

– Az az ő dolguk, én erről nem tudok.

– Számos helyen újra és újra visszahívják, annyira sikeresek a produkciói.

– Én csak sajnálni tudom őt, szerintem gyógyíttatnia kéne magát.

– Hadd idézzek öntől egy mondatot: „Én kizárólag az együttműködésben hiszek.” Ha ez igaz, akkor a kölcsönös vagdalkozások helyett nem lenne szerencsésebb, ha személyesen próbálná meggyőzni az igazáról Schillinget?

– Ő nem kezdeményezett ilyet, én pedig nem hívok diskurzusra egy olyan embert, aki látatlanul antiszemita bolondnak titulált.

– És ha Schilling Árpád kezdeményezne egy tisztázó beszélgetést?

– Akkor leülnék vele. Mindenkivel hajlandó vagyok beszélgetni, aki megkeres.

- Rendben, átadjuk neki ezt az üzenetet. Most viszont próbáljunk mérleget vonni: hol tart az akadémia az ön hatéves elnöksége után?
- Szögezzük le: az MMA még csecsemőkorú, végleges struktúrája csak most alakult ki, és hosszú időbe telik az is, hogy szervezettségben felnőjön a Magyar Tudományos Akadémia és más külföldi művészeti akadémiák mellé. Mert ez a fő cél. Az biztos, hogy az MMA-ban ma már jelen van a hazai művészértelmiség színe-java. Pontosabban a színe-javának az a része, amely belefér a kontingensbe. Egyébként én is kevésnek érzem a háromszázas keretet, hiszen Magyarországon több tízezer művész alkot. Ezt igazi büszkeséggel mondom.
- Ezért különösen fontos, hogy kik lehetnek tagok. Ön három fő követelményt szokott megnevezni: egy MMA-tag csak beérett művészből válhat, legyen átlagon felül aktív a közéletben, és vallja meg nyíltan nemzeti elkötelezettségét. Nehezen megfogható kritériumok, nem?
- Szerintem nem, sőt kifejezetten közérthetők. Az az érzésem, hogy 10-15 éven belül az akadémia valóban a magyar alkotó- és előadó-művészet szíve-lelke lehet. Az eltávozott tagok helyére általában ragyogó tehetségű fiatalabbak kerülnek.
- Az is hosszú idő lesz, amíg az MMA függetlensége eléri a tudományos akadémiaét.
- Nem méltányos ilyen szempontból összehasonlítani egy csaknem kétszáz éves köztestületet egy hatévessel. Sem tudományt a művészettel. Túl van dimenzionálva, hogy az MMA tagjai kizárólag jobboldali, konzervatív meggyőződésű művészek lennének.
- De hiszen ön is említette, hogy sokan bojkottálják az MMA rendezvényeit, ami arra utal, hogy a más értékrendet valló művészek messze elkerülik az akadémiaét.
- Egyáltalán nem tartok ettől. Nem szabad ápolni az ezzel kapcsolatban kialakult előítéleteket. Mindennap szűzen kell ébredni! Hiszek abban, hogy a fiatalok beépülésével egyre kevésbé kérhető majd számon az akadémián egyfajta ideológiai megosztottság. Egyébként, ha megismerné a jelenlegi háromszáz tag alkotásait, rájönne, hogy művészi értelemben rendkívül sokszínű és árnyalt a paletta, ami sokkal fontosabb az akadémikusok ideológiai meggyőződésénél.
- Én mégis azt állítom, hogy például Schilling Árpádból soha nem lesz MMA-tag: egyrészt, mert nem kérné a felvételét, másrészt, mert nem vennék fel – miközben valószínűleg megfelelné az akadémiai tagság összes kritériumának.
- Nem felelne meg. Nem tudom, hogy milyen színházi rendező, még egyetlen előadását sem láttam. De olvastam legutóbbi írásait, amiből az látszik, hogy fogalma sincs a kultúra összefüggéseiről, de ez nem akadályozza meg abban, hogy gond nélkül belegyalogoljon mások lelkébe. Véleményem szerint nincs helye az MMA-ban.
- Ígérem, hogy utoljára említsem Schillinget, de ő is azok közé tartozik, akik szerint átláthatatlan az MMA gazdálkodása.
- Ez egyszerűen nem igaz, a honlapunkon minden adat fenn van, minden fillérrel el tudunk számolni.
- Mekkora büdzsével gazdálkodik az MMA?
- Idén ez 5,7 milliárd forint, de ebben nincsenek benne az ingatlanfejlesztések. Jövőre adjuk át az Andrássy úti új MMA-székházat, amelynek az épületegyüttesét egyébként mindenképpen fel kellett volna újítani, és zajlanak az Építészeti Múzeum kialakításának előkészületei is.
- És mire költik az 5,7 milliárdot?
- A legnagyobb tételek közé tartozik a Vigadó, a Múcsarnok, a Művészetelméleti Intézet és a jelenlegi székház fenntartása, a Magyar Művészet című folyóirat kiadása, valamint az akadémikusok és a Nemzet Művésze címmel kitüntetettek járadéka tartozik. A Vigadóban

például évente 60-70 koncertet tartunk, négy galériájában 28-30 kiállítás látható, és sok nemzetközi konferenciának is helyet adunk. A 250 rendes akadémiai tag idén havi bruttó 290 000, az 50 levelező tag 220 000 forintos járadékban részesül. Jövőre ez havi 320, illetve 250 000 forintra emelkedik. A tervek szerint néhány éven belül elérhetjük a tudományos akadémiai tagok járadékát. Az MMA működtetéséhez 90 munkatársra van szükség, ez is jelentős költség. Egyébként nem csak akadémikusai vannak az MMA-nak: ma már csaknem ötszáz köztestületi tagunk is van, ők nem részesülnek járadékban.

– Ez utóbbi az előszoba a leendő akadémikusoknak?

– Akkor lenne az, ha évente nem csupán négy-öt művész válhatna akadémikussá. Borzasztóan hangzik, de csak kihalásos alapon vehetünk föl új tagokat az MMA-ba.

– Hogy áll a művészkataszter készítése? Ha minden igaz, lajstromba veszik a több tízezer magyar művészt.

– Eltart még egy darabig, az egyes tagozatok különböző fázisban tartanak. Nem művészeti lexikon készül, amely szubjektív értéktételeket tartalmaz, hanem átfogó adatbázis. Minden kultúrállamnak van művészkatasztere, amelyben művészeti áganként megtalálható az összes alkotó. A művészkataszter tipikus példája, amikor köztestületként egy államigazgatási feladatot végzünk el.

– Az elnöki búcsúval összefüggésben nyilván több interjút is ad majd, de az feltűnő, hogy az elmúlt két évben kerülte a nyilvánosságot. Miért?

– Korábban gyakran ártottam magamnak egy-egy heves, őszinte nyilatkozattal, de rájöttem, ezt akadémiai elnökként már nem tehetem meg. Lassanként kialakult bennem egy olyan képesség, hogy előre látom, milyen hatása lesz egy-egy erősebb megfogalmazásnak a harmadik-negyedik interpretáció során. Ezért lettem visszafogottabb. Az akadémiát védem ezzel.

– Szeptember végén tárlata nyílik a Vigadóban. Nem összeférhetetlen távozó elnökként még egy kiállítást gründolni saját magának?

– Nem az. Ez egyfelől nem búcsútárlat, hanem a 85. születésnapomhoz kapcsolódik, másrészt saját zsebből állom, nem az MMA büdzséből készül. Megnyitó beszéd sem lesz, nehogy bárki is azt érezze, hogy muszáj méltatnia az elnököt.

– Az azért borítékolható, hogy távozásakor megkapja majd a tiszteletbeli elnöki címet.

– Erre az akadémia szabályzata valóban lehetőséget ad, de ez biztosan nem rajtam múlik, hanem a tagságon.

– Elképzelhetőnek tartja, hogy az MMA politikai értelemben konszolidáltabbá válik, ha egy olyan elnök követi önt, akinek kevésbé markáns a politikai múltja?

– Ennek nagy a valószínűsége, hiszen az új elnök csak az akadémiai tagok közül kerülhet ki, márpedig egyik művész kollégámnak sem volt korábban olyan politikai szerepvállalása, mint nekem.

– A végére hagytam egy személyes kérdést: tényleg végigcsinálta MMA-elnökként ezt a hat évet úgy, hogy nincs sem számítógépe, sem mobiltelefonja?

– Tényleg. Persze ez csak úgy lehetséges, hogy a kollégáim tartották a kapcsolatot a digitális világgal. Én megmaradtam a piros Erika írógépemnél. Ez illik az írásban való gondolkodásom sebességéhez. Még soha nem ment tönkre, csak a szalagot kell benne cserélnem.

Szerencsére találtam egy maszekot Pesten, aki még árul írógépszalagot. Ami még hátravan az életből, azt már kihúzem az Erikával és az otthoni műhelyem társakká választott szerszámaival.

Cseri Péter

Erős Fekete-mondatok

- Erre a modern demokráciára én fűtülök, mert ez nem modern és nem demokrácia. Nem demokrácia, mert kisebbségi uralmat akar a többségi uralom fölé helyezni. Ez nem demokrácia, ez antidemokrácia. (Index)
- Minden országnak van egy abszolút önbecsülése, amely azt diktálja: az én pénzemből, az én intézményemben szemetet nem állítunk ki! Nekem ez olyan, mint amikor valaki lekurvázza az anyját. (24.hu)
- Cseppet sem érdekel, hogy az utókor aranykorként vagy tévútként fogja megítélni a Fekete-korszakot. (Népszabadság)
- A szívem hasad, amikor színházi igazgatók lejárt periódusa után fél évig világbotrány tombol, és a homoszexualitás problémájától kezdve minden előkerül egy ilyen morzsányi eseménnyel, ahelyett hogy a világ jövőjét alapvetően befolyásoló eseményekkel foglalkoznánk. (24.hu)
- A napi politika gyötrelmeit nem tudjuk függetleníteni a szellemi tevékenységektől. A politikából a gondolkodó ember nem tud kimaradni, ám ha egészen belesüllyed, az a teljesítmény rovására megy. (Magyar Nemzet)
- Hihetetlen sok energiát adnak a Fekete György-mémek: ezek a támadások afféle gyógyhatású készítmények, vitaminok. (Magyar Idők)
- Azzal számolnunk kell, hogy például Konrád Györgyöt is magyarnak tekintik külföldön. (Demokrata)
- A Magyar Művészeti Akadémia a magyar népesség boldogságérzetének javítására hivatott. (Heti Válasz)
- A szocializmusban az tudott boldog lenni, aki a szocializmuson belül a szocializmuson kívül tudott élni. (Számos interjúban kifejtett tételmondata.)

Fekete György

1932-ben született Zalaegerszegen, apja református lelkész, édesanyja tanítónő volt. Felmenői között számos prédikátor, református lelkész akad, ő maga is presbiter volt.

Diplomáját az Iparművészeti Főiskolán szerezte 1957-ben, évtizedeken át belsőépítészként kereste a kenyerét, de afféle modern polihisztorként számos egyéb dologgal is foglalkozott: könyveket írt, folyóiratot szerkesztett, tévéműsort vezetett és iskolaigazgatóként tevékenykedett. Elmondása szerint a rendszerváltozás előtt belsőépítészként mintegy 350 olyan megbízást kapott, amelyek nagyobb beruházásokhoz kapcsolódtak. Több mint ötven nemzetközi szakkiállításon készíthette el a magyar pavilont, így aztán a Kádár-korszakban Tokiótól San Franciscón át Koppenhágáig bejárhatta a világot.

Az aczéli kultúrpolitika már a hatvanas években Munkácsy Mihály-díjjal honorálta a tevékenységét, a nyolcvanas években Erdemes művész-díjat kapott, kollekcióját a második Orbán-kormány 2012-ben Kossuth-díjjal egészítette ki. Az elmúlt évtizedekben jórészt faintarziák készítésével foglalkozott. Pártpolitikusként útja az MDF-től indulva a KDNP-ig vezette, utóbbinak éveken át alelnöke is volt. Kormányzati pozícióban 1990 és 1994 között kulturális államtitkárként meghatározó szereplője volt az Antall-kormánynak, két évig ő irányította a Nemzeti Kulturális Alapot is. Évtizedes önkéntes háttérbe vonulás után 2011-ben az MMA elnökeként tért vissza a közéletbe.